CC BY OPEN ACCESS

DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2026.2.12
CZU: 930.25:929-051:94(478)
Orcid ID: 0000-0002-3406-3670
Orcid ID: 0000-0002-5993-1235
Orcid ID: 0009-0005-4601-6950

Orașul meu

FONDUL DE ARHIVĂ PERSONAL AL MEMBRULUI CORESPONDENT EUGENIU RUSSEV (1915–1982)

Lidia PRISAC

Ion Valer XENOFONTOV

Doctor în istorie, cercetător științific coordonator, șefa Arhivei Științifice Centrale a AȘM aflată în subordinea Universității de Stat din Moldova.

Doctor în istorie, conf. univ., cerc. științific coordonator la Facultatea de Istorie și Filosofie/Institutul de Istorie al USM.

Iulian SALAGOR, doctorand în cadrul Școlii Doctorale Științe Umanistice și ale Educație, cercetător științific, arhivist și restaurator în cadrul Arhivei Științifice Centrale a AȘM aflată în subordinea USM.

Fondul de arhivă personal al membrului corespondent Eugeniu Russev (1915–1982)

Rezumat. Studiul reprezintă un material de informare a comunității științifice privind structura și conținutul fondului de arhivă personal al membrului corespondent Eugeniu Russev (1915–1982), specialist consacrat în domeniile istoriei medievale, arheografiei și filologiei române. Sunt prezentate: reperele biografice ale protagonistului, principalele rezultate și direcții ale activității științifice, cele mai importante lucrări științifice. O atenție deosebită a acestui fond prezintă cele două secțiuni ale inventarului constituit din: I. Lucrări științifice. I.I. Copii ale unor documente de arhivă (gramote), II. Materiale biobibliografice. Ca urmare a prelucrării științifice și tehnice, Fondul personal E. Russev (F. 36) a fost alcătuit din 50 de dosare ce acoperă perioada 1945–1975.

Cuvinte-cheie: Eugeniu Russev, istoric, istoria științei, arhivistică, filologie română, Basarabia, Academia de Științe a RSS Moldovenești, RSS Moldovenească.

The Personal Archival Fonds of Corresponding Member Eugeniu Russev (1915–1982)

Abstract. The study represents an information material for the scientific community regarding the structure and content of the personal archive of the corresponding member Eugeniu Russev (1915–1982), a renowned specialist in the fields of medieval history, archaeography and Romanian philology. The following are presented: the biographical landmarks of the protagonist, the main results and directions of scientific activity, the most important scientific works. A special attention of this fund presents the two sections of the inventory consisting of: I. Scientific works. I.I. Copies of some archival documents (letters), II. Biobibliographic materials. As a result of scientific and technical processing, the E. Russev Personal Fund (F. 36) was made up of 50 files covering the period 1945–1975.

Keywords: Eugeniu Russev, historian, science history, archival studies, Romanian philology, Bessarabia, Academy of Sciences of the Moldavian SSR, Moldavian SSR.

Motto: „Eu transmit ştafeta cercetării cronografiei moldoveneşti tineretului studios, având ferma convingere că în persoana lui voi găsi urmaşi destoinici, care vor trebui să facă şi mai mult şi mai bine decât am izbutit-o eu prin osârdia şi modestele mele cunoştinţe".

Eugen Russev

Preliminarii. Despre Eugeniu Russev s-a mai scris, ca fiind un om deosebit, un cercetător ştiinţific apreciat pentru contribuţia istoriografică semnificativă între istorici, filologi, folclorişti, dar şi a criticilor aduse în adresa lui privind proveniența socială, cariera sa ştiinţifică, caracterul lucrărilor ştiinţifice, demiterea acestuia din funcţia de director al Institutului de Istorie al Academiei de Ştiinţe a RSS Moldoveneşti, pe care a deţinut-o pe parcursul a zece ani. Din această perspectivă, am considerat necesară de a fi prezentată comunităţii ştiinţifice specializate în domeniile cronografiei, istoriei ştiinţei, istoriei românilor şi universale, arhivisticii, Fondul de arhivă personal al membrului corespondent al Academiei de Ştiinţe a RSS Moldoveneşti, Eugeniu Mihail Russev (1915–1982), registru arhivistic de o importanţă ştiinţifică considerabilă.

Repere biografice. Eugeniu Russev, renumit istoric şi critic literar din spaţiu românesc, s-a născut la 24 decembrie 1915, în sudul Basarabiei, în satul Cubei, judeţul Akkerman (astăzi raionul Bolgrad, regiunea Odesa, Ucraina) în familia unui învăţător (numit oficial „narodnîi ucitel") – Mihail Russev şi a soţiei sale – Ana [1, f. 6; 2, f. 1; 3, p. 138]. Dosarul personal al acestuia redă un conţinut ideologic-părtinitor, scris în contextul presiunilor politice ale epocii sovietice. Totuşi, putem identifica unele detalii privind proveniența lui socială. La începutul anului 1917, după demobilizarea din armată, tatăl său devine director (comisar) al cooperativelor judeţului Akkerman, numit în această funcţie în timpul Guvernului Provizoriu al Rusiei, păstrând funcţia şi în timpul Republicii Democratice Moldoveneşti. După 27 martie 1918 a activat în componența Comisiei Agrare a Sfatului Ţării, devinind şef al Departamentului Comerţ şi Industrie al Sfatului Ţării. La începutul anilor 1920, în urma unor neînţelegeri în conducerea cooperativelor pe care le administra, M. Russev îşi pune capăt zilelor, fapt care l-a marcat pe Eugeniu, fiul acestuia. După moartea tatălui, familiei Russev i-au rămas moştenire 6 ha de pământ pe care mama le dădea în arendă contra sumei de 3000 – 3500 lei, asigurându-şi, în acest fel, plata pentru studiile liceale şi universitare ale fiului [4, f. 6 verso].

În 1934, E. Russev a absolvit cu succes Liceul de Băieţi nr. 5 din Chişinău şi, în acelaşi an, s-a înscris la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Bucureşti, la specialitatea „Istoria slavilor". După absolvirea universităţii, în 1939, a activat pentru o scurtă perioadă de timp în calitate de şef al Bibliotecii Catedrei de slavistică a Universităţii din Bucureşti. Totodată, s-a înscris la studiile de doctorat, conducător ştiinţific fiindu-i renumitul istoric român Petre P. Panaitescu, viitorul rector al Universităţii şi apoi deţinut politic în primii ani ai instaurării regimului comunist în România. Lucrul asupra tezei „Relaţiile moldo-polone în primul sfert al secolului al XVI-lea" a continuat până în noiembrie 1939, atunci când tânărul doctorand a fost încadrat în armată, la Şcoala de ofiţeri în rezervă din or. Bacău. Nu a reuşit însă să absolve cursurile, deoarece, în urma ocupării Basarabiei, Nordului Bucovinei şi Ţinutului Herţa de către URSS la sfârşitul lui iunie 1940 a fost nevoit să revină la Chişinău, unde locuia mama sa [5, p. 5-11].

În vara lui 1941, în zilele când Armata Roşie părăsea Chişinăul, Eugeniu Russev, mobilizat în unităţile de muncă numite „Trudarmia", a fost dus în spatele frontului (la acea etapă, basarabenilor nu li se acorda încredere de a purta armă), fiind repartizat la muncă în calitate de îngrijitor de animale în diverse colhozuri din regiunea Rostov, apoi din Kirghizstan [5, p. 5-11].

După Al Doilea Război Mondial a început activitatea la Institutul de Istorie, Limbă şi Literatură a Filialei Moldoveneşti a AŞ a URSS în calitate de colaborator ştiinţific, secretar ştiinţific, şef de sector. În 1951 şi-a făcut stagiul de

doctorat la Institutul de Istorie al Academiei de Ştiinţe a URSS [6, p. 3]. Tot în acest an, a susţinut la Moscova teza de doctor (candidat) în ştiinţe istorice cu tema „Letopiseţul lui Grigore Ureche – monument de ideologie feudală în Moldova în sec. al XVIII-lea" [7, p. 3]. Consiliul Ştiinţific nu i-a acordat însă gradul ştiinţific de doctor (candidat) în istorie, ci i-a recomandat autorului să prezinte repetat lucrarea, pentru a susţine teza de doctor habilitat. Istoricii mediocri însă nu puteau accepta ca o persoană cu „studii şi trecut burghez", şcolit de profesori „duşmani ai democraţiei populare" să devină primul doctor habilitat în istorie din RSS Moldovenească [8, p. 69-70]. La începutul anului 1952, E. Russev a fost exclus din rândul PC al URSS, iar la 25 mai 1952 a fost eliberat din funcţia de cercetător ştiinţific de la Institut, pe motiv că „nu mai sunt necesari specialişti în Epoca Feudală". După moartea lui I. Stalin, a fost restabilit la Institut (28 iulie 1953) [8, p. 69-70].

A cercetat viaţa şi opera lui Ion Neculce, publicând împreună cu Vasile Coroban o monografie consacrată cronicarului (ediţia în limba română – 1958; ediţia în limba rusă – 1961). În aria preocupărilor lui Eugeniu Russev a intrat, ulterior, opera lui Miron Costin şi cronicile moldo-slave [7, p. 3].

Conform Hotărârii Sovietului de Miniştri al RSS Moldoveneşti nr. 325 din 1 august 1961, E. Russev a fost aprobat în calitate de membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a RSSM. În acelaşi an, a fost desemnat ca director al Institutului de Istorie al Academiei de Ştiinţe a RSSM, pe care l-a condus timp de un deceniu. În 1970, a fost constrâns de împrejurări să părăsească postul de director, fiind transferat în cadrul Institutului de Limbă şi Literatură al AŞ a RSSM, unde a lucrat până la sfârşitul vieţii în calitate de cercetător ştiinţific superior [7, p. 3].

E. Russev a avut o contribuţie semnificativă la abordarea unor probleme importante ale studiului surselor, literaturii „moldoveneşti" vechi, la alcătuirea dicţionarelor bilingve şi la redactarea manualelor pentru învăţământul preuniversitar. A fost autorul a peste 180 de lucrări ştiinţifice. Printre acestea se numără publicaţii

Tânărul cercetător E. Russev, anii 1930. Fondul fotografic al AŞCAŞM.

fundamentale precum monografiile: Летописное слово – эхо древней Молдавии *(Slova cronic*ărească – *ecoul* bătrânei Moldove (coautor V. Coroban), Молдавское летописание *XV*–начала *XVIII* вв. *(Cronografia Moldovei din veacul XV*–în*ceputul veacului XVIII)* şi altele. E. Russev a participat la realizarea unor lucrări importante precum: История Молдавии *(Istoria Moldovei),* Руско-молдавский словарь *(Dicţionar rus-moldovenesc),* Славяно-молдавские грамоты *(Gramote slavo-moldave).* Studiile sale privind cronografia Ţării Moldovei, dar şi interpretările operelor cronicarilor au constituit preocuparea magistrală a cercetătorului. A elaborat studii ample introductive la ediţiile cronicarilor: Ion Neculce (1969, 1974), Grigore Ureche (1971), Miron Costin (1972) şi o serie de broşuri de popularizare. De asemenea, a fost coautor şi coeditor al colecţiei de documente în trei volume: Исторические связи народа СССР и Румынии *(Relaţiile istorice ale popoarelor URSS şi România),* Русско-румынского словаря *(Dicţionar rus-român)*, История Румынии *(Istoria României)* volumul I.

Rezultatele cercetării ştiinţifice a lui E. Russev au fost prezentate la sesiuni şi conferinţe ştiinţifice internaţionale şi republicane.

E. Russev a efectuat o amplă activitate ştiinţifică, organizaţională şi socială. A fost membru

Cercetătorul E. Russev, anii 1950.
Fondul fotografic al AȘCAȘM.

Doctorul în științe istorice E. Russev la catedră în cadrul unui eveniment științific, anii 1960.
Fondul fotografic al AȘCAȘM.

al Colegiul Redacției Principale a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, membru al Consiliului științific al Institutului de Lingvistică al Academiei de Științe a RSSM. A fost membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Jurnaliștilor din RSSM.

A fost distins cu Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă", i s-a decernat Premiul de Stat în domeniul științei, învrednicindu-se mai apoi și de titlul onorific de Om Emerit în știință. Numele său a fost inclus în Cartea de Aur de Onoare a RSSM.

E. Russev a murit subit la 17 mai 1982, Chișinău. Pe fațada casei în care a locuit, de pe bulevardul Ștefan ce Mare și Sfânt nr. 159, a fost instalată o placă comemorativă a savantului.

Structura și conținutul fondului. Fondul personal al lui E. Russev a fost inițiat în corespundere cu cererea personală a acestuia, datată cu 2 martie 1970. Ulterior, fondul a fost completat pe parcurs cu diverse surse arhivistice. Ca urmare a prelucrării științifice și tehnice, Fondului personal E. Russev (F. 36) a fost alcătuit din 50 de dosare care cuprind anii 1945–1975. Documentele includ un singur inventar, divizat în două secțiuni.

I. Lucrări științifice care cuprind manuscrise, conspecte, contribuții ale unor cercetători privind istoria Țării Moldovei, studii introductive privind cronica lui Ion Neculce, evoluția feudalismului în Moldova, legături istorice dintre popoarele din teritoriile URSS și România în perioada secolul al XV-lea – începutul secolului al XVIII-lea. Documente și materiale incluse în trei volume.

I.I. Copii ale unor documente de arhivă (gramote). Materiale care au cuprins documente de arhivă (gramote), traduceri din limba slavonă-rusă-română, germană-rusă, poloneză-rusă, articole, recenzii. În total, secțiunea include 47 de dosare din perioada 1963–1968, printre care se regăsesc copiile unor gramote privind corespondența lui Ștefan cel Mare, domnul Țării Moldovei, cu Ivan al III-lea, cneaz al Moscovei și anume: 1) Însemnarea celor expuse regelui Poloniei, Cazimir, de solia lui Ștefan cel Mare, domnul Țării Moldovei să permită trecerea prin Polonia și prin Lituania a solilor moldoveni care vor merge la Ivan al III-lea, la Moscova, 1481; 2) Însemnarea celor expuse lui Ivan Vasilievici, cneaz al Moscovei, de către solia regelui Cazimir al Poloniei, care-l roagă să-l ajute pe Ștefan cel Mare, domnul Moldovei, împotriva turcilor, care i-au luat cetățile Chilia și Cetatea-Albă, iunie 1486; 3) Însemnarea celor expuse regelui Poloniei, Cazimir, de către solia lui Ivan al III-lea, cneaz al Moscovei, care-l roagă să-l ajute pe Ștefan cel Mare, domnul Țării Moldovei, împotriva turcilor, care i-au luat câteva cetăți și să permită trecerea liberă prin Po-

lonia a solilor moldoveni, iunie 1486; 4) Însemnarea celor expuse lui Alexandru, marele cneaz al Lituaniei, de către solia lui Ștefan cel Mare, domnul Țării Moldovei care-i cere, printre altele, să îngăduie trecerea prin țara lui a soliilor moldoveni spre Moscova, 1496; 5) Însemnarea celor expuse lui Ștefan cel Mare, domnul Țării Moldovei, de către solia lui Alexandru, marele cneaz al Lituaniei, care îi dă consimțământul pentru trecerea prin Lituania a solilor moldoveni în drum spre Moscova, înainte de august 1497; 6) Însemnarea comunicării făcute de diacul Costea, solul lui Ștefan cel Mare, către Alexandru, marele cneaz al Lituaniei despre intervenția nereușită a domnului Țării Moldovei pe lângă Ivan al III-ea pentru încetarea războiului ruso-lituanian, 1499; 7) Însemnarea celor expuse lui Ivan al III-ea de către solia lui Ștefan cel Mare, domnul Țării Moldovei ca să păstreze relațiile de prietenie cu Alexandru, marele cneaz al Lituaniei, și să adere la Liga creștină împotriva turcilor, 1500 etc.

II. Materiale bibliografice, care au inclus materiale privind susținerea tezei de doctorat *Letopisețul lui Grigore Ureche – monument de ideologie feudală în Moldova în sec. al XVI-II-lea,* bibliografia lucrărilor științifice și alte materiale. Secțiunea conține patru dosare din anii 1945–1975. Colecția de documente nu este una voluminoasă, dar importantă în mod special teza de doctor, care din motive necunoscute nu a fost inclusă în inventar (Vezi nr. 50 în materialele bibliografice ale Fondului de arhivă personal al membrului corespondent Eugeniu Mihail Russev (1915–1982). Însăși teza este una destul de voluminoasă (578 p.), în care autorul prefațează analiza cronicii cu o schiță interesantă a relațiilor socio-economice și politice în Țara Moldova la sfârșitul sec. al XVI-lea – începutul sec al XVII-lea, viața și activitatea lui G. Ureche și apoi oferă o analiză cuprinzătoare a surselor operei sale, a ideologiei sale și a semnificației sale pentru istoria Țării Moldova.

II.1. Lucrări științifice

1. Молдавия под турецким игом. Глава XIII из монографии. Автограф, 1963, 21 с.

De la stânga la dreapta, în prezidium: E. Russev, I. Vartician, (?), anii 1960. Fondul fotografic al AȘCAȘM.

E. Russev, promotor a cronografiei, anii 1970. Fondul fotografic al AȘCAȘM.

Savanți la o manifestare științifică organizată de Academia de Științe a RSSM, de la stânga la dreapta: Gh. Șișcanu, S. Toma, Al. Prohorov (invitat, laureat al Premiului Nobel), E. Russev, ?, Al. Ciubotaru, ?, 1973. Fondul fotografic al AȘCAȘM.

Triumvirat academic: E. Russev, A. Lupan, N. Corlătenu, anii 1970. Fondul fotografic al AŞCAŞM.

(Moldova sub jugul turcesc. Capitolul XIII din monografie. Autograf, 1963, 21 p.).

2. Безвиконный Г. Исследования по истории румыно-русских отношений. Рецензия на книгу; в соавторстве. Автограф, 1963, 15 с. (Bezviconi G. Cercetări privind istoria relațiilor româno-ruse. Recenzie la carte; în coautorat. Autograf, 1963, 15 p.).

3. Развитие молдавской культуры в XV–начале XVIII вв. Глава X. Монография. Автограф, (?), 56 с. (Evoluția culturii moldovenești în sec. XV – începutul sec. XVIII. Capitolul X. Monografie. Autograf, (?), 56 p.).

4. Великий подвиг первопечатника Ивана Федорова. Статья. Автограф, 1964, 31 с. (Marea faptă a primului tipograf Ivan Fedorov. Articol. Autograf, 1964, 31 p.).

5. Культура Валахии, Молдавии и Трансильвании в XIV – первой половине XVIII веков, гл. XIII. Монография. Автограф, 1964, 135 с. (Cultura Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei în secolul XIV – prima jumătate a secolului XVIII, Capitolul 13. Monografie. Autograf, 1964, 135 p.).

6. Национально-освободительная борьба молдавского народа против турецких поработителей в XVI–XVIII вв. Гл. X. Автограф, 1965, 46 с. (Lupta de eliberare națională a poporului moldovenesc împotriva asupritorilor turci în secolele XVI–XVIII. Capitolul X. Autograf, 1965, 46 p.).

7. История Румынии, т. I, гл. XIV. Монография. Автограф, 1966, 150 с. (Istoria României, vol. I, capitolul XII. Monografie, autograf, 1966, 77 p.).

8. Договор 1656 года – поворотный пункт в русско-молдавско-украинских связях (на молд. яз.). Статья. Автограф,1966, 19 с. (Tratatul din 1656 – un punct de cotitură în relațiile ruso-moldo-ucrainene (în „limba moldovenească”). Articol. Autograf, 1966, 19 p.).

9. Хроника Иона Некулче – жемчужина древней молдавской литературы (на молд. яз.). Монография. Автограф, 1967, 138 с. (Letopisețul lui Ion Neculce – o perlă a literaturii moldovenești vechi (în „limba moldovenească”). Monografie. Autograf, 1967, 138 p.).

10. 1812 год – знаменательная дата в истории Молдавии (на молд. яз.). Статья. Автограф. 1967, 27 с. (1812 – dată semnificativă în istoria Moldovei (în „limba moldovenească”). Articol. Autograf. 1967, 27 p.).

11. Борьба молдавского народа против оттоманского ига. Монография. Автограф, 1968, 214 с. (Lupta poporului moldovenesc împotriva jugului otoman. Monografie. Autograf, 1968, 214 p.).

12. Свет к нам идет с Востока. Статья. Автограф, 1968, 13 с. (Lumina vine la noi dinspre Răsărit. Articol. Autograf, 1968, 13 p.).

13. Начало книгопечатания в Молдавии. (на молд.яз.). Статья. Автограф, 1968, 12 с. (Începuturile tipăririi cărților în Moldova (în „limba moldovenească”). Articol. Autograf, 1968, 12 p.).

14. Прав ли был книжник Дософтей? (на молд. яз.). Статья. Автограф, 1969, 37 с. (A avut oare dreptate cărturarul Dosoftei? (în „limba moldovenească”). Articol. Autograf, 1969, 37 p.).

15. Военно-политическое соглашение между Молдавией и Россией в конце XV–начале XVI вв. (на молд. языке). Статья. Автограф, 1969, 50 с. (Acordul militar-politic între Moldova și Rusia la sfârșitul secolului XV–începutul secolului XVI (în „limba moldovenească”). Articol. Autograf, 1969, 50 p.).

16. Победоносный Париж (на молд. яз.). Статья. Автограф, (?), 9 с. (Parisul victorios (în „limba moldovenească”). Articol. Autograf, (?), 9 p.).

17. Развитие исторической науки в Молдавской ССР. Статья в соавторстве. Авто-

граф. (?), 27 с. (Dezvoltarea ştiinţei istorice în RSS Moldovenească. Articol în colaborare. Autograf. (?), 27 p.).

18. Развитие феодализма в Молдавии. Статья. Автограф, (?), 13 с. (Dezvoltarea feudalismului în Moldova. Articol. Autograf, (?), 13 p.).

II.2. Copii a unor documente de arhivă (gramote)

1. Часть текстов-оригиналов грамот для сборника. Том I. Машинопись, 41 с. (Parte din textele originale ale actelor pentru colecţie. Volumul I. Dactilografiat, 41 de p.).

2. Переводы на русский язык текстов-оригиналов грамот для сборника. Том I. Автограф, 96 с. (Traduceri în limba rusă ale textelor originale ale gramotelor pentru culegerea de documente. Volumul I. Autograf, 96 p.).

3. Тексты-оригиналы грамот и переводы их на румынский язык для сборника. Том I. Авторизован. Машинопись, 29 с. (Texte originale ale gramotelor şi traducerile lor în limba română pentru culegerea de documente. Volumul I. Autograf. Dactilografiat, 29 p.).

4. Тексты-оригиналы документы, подготовленные к публикации, переводы. Том I. Автограф. Машинопись с правкой, 302 с. (Texte originale, documente pregătite pentru publicare, traduceri. Volumul I. Autograf. Dactilografiat cu corecturi, 302 p.).

5. Часть сборника документов, подготовленная Руссевым Е.М., т. I, 3-й экз. Автограф. Машинопись с правкой, 301 с. (Parte dintr-o colecţie de documente pregătite de E.M. Russev, vol. I, exemplarul al 3-lea. Autograf. Dactilografiat cu corecturi, 301 p.).

6. Часть сборника документов, подготовленная к изданию Руссевым Е.М. т. I, 4-й экз. Машинопись с правкой, 204 с. (Parte dintr-o colecţie de documente pregătite de E.M. Russev, vol. I, exemplarul al 4-lea. Dactilografiat cu corecturi, 204 p.).

7. Тексты-оригиналы грамот на немецком и польском языках и их переводы на русский язык для сборника. Тома I и II. Машинопись, 10 с. (Texte originale ale gramotelor în limbile germană şi poloneză şi traducerile lor în rusă pentru colecţia de documente. Volumele I şi II. Dactilografiat, 10 p.).

8. Тексты-оригиналы грамот, выявленных для публикации в сборнике. Том II, 150 с. (Texte originale ale gramotelor identificate pentru publicare în colecţia de documente. Volumul II, 150 p.).

9. Тексты-оригиналы грамот для сборника, т. II. Автограф, 61 с. (Texte originale ale gramotelor pentru colecţia de documente, vol. II. Autograf, 61 p.).

10. Тексты-оригиналы грамот для сборника, т. II. Авторизованная машинопись, 66 с. (Texte originale ale gramotelor pentru colecţia de documente, vol. II. Dactilografiere autorizată, 66 p.).

11. Тексты-оригиналы грамот для сборника, т. II. Рукопись с правкой. Авторизованная машинопись, 125 с. (Texte originale ale gramotelor pentru colecţia de documente, vol. II. Manuscris cu corecturi. Dactilografiere autorizată, 125 p.).

12. Переводы на русский язык текстов-оригиналов грамот для сборника. Авторизован, рукопись, 19 с. (Traduceri în limba rusă ale textelor originale ale gramotelor pentru colecţia de doceumnte. Autorizat, manuscris, 19 p.)

13. Переводы на русский язык текстов-оригиналов грамот для сборника. Том II. Автограф. Машинопись с правкой, 128 с. (Traduceri în limba rusă ale textelor originale ale gramotelor pentru colecţia de documente. Volumul II. Autograf. Dactilografiat cu corecturi, 128 p.).

14. Переводы на русский язык польского текста грамот для сборника. Том II. Автограф, 25 с. (Traduceri în limba rusă ale textului polonez al gramotelor pentru colecţia de documente. Volumul II. Autograf, 25 p.).

15. Переводы текстов с русского на румынский язык для сборника. Том II. Автограф. Авторизованная рукопись, 37 с. (Traduceri de texte din limba rusă în limba română pentru colecţia de documente. Volumul II. Autograf. Manuscris autorizat, 37 p.).

16. Переводы на румынский язык тек-

стов-оригиналов грамот, осуществленные Богачем Г.Ф., т. II. Авторизованная рукопись, 237 с. (Traduceri în limba română ale textelor originale ale gramotelor, realizate de Bogaci G.F., vol. II. Manuscris autorizat, 237 p.).

17. Именной и географический указатели к сборнику. Том II. Машинопись, 49 с. (Indicele atroponimic și topografic al colecției de documente. Volumul II. Dactilografiat, 49 p.).

18. Примечания к тексту документов и пояснения к отдельным понятиям. Том II. Автограф, 32 с. (Note asupra textului documentelor și explicații ale anumiți termeni. Volumul II. Autograf, 32 p.).

19. Письма и предложения члена редколлегий Пушкарева Л.Н. по комментированию документов сборника. Том II. Авторизован. Рукопись, 12 с. (Scrisori și sugestii din partea membrului Colegiului de redacție L.N. Pușkarev privind comentariile aduse la culegerea de documente. Volumul II. Autorizat. Manuscris, 12 p.).

20. Переводы на русский язык текстов-оригиналов, т.т. II-III. Авторизованная рукопись, 168 с. (Traduceri în limba rusă ale textelor originale, vol. II-III. Manuscris autorizat, 168 p.).

21. Разрозненные материалы к сборнику, т.т. II-III. Автограф. Авторизован. рукопись. Авторизован. Машинопись, 16 с. (Materiale dispersate pentru colecția de documente, vol. II-III. Autograf. Autorizat. Manuscris. Dactilografiere autorizată, 16 p.).

22. Тексты-оригиналы грамот, выявленные для сборника, но не вошедшие в него. Машинопись с правкой, 47 с. (Texte originale ale gramotelor identificate pentru colecția de documente, dar neincluse. Dactilografiat cu corecturi, 47 p.).

23. Открытки от Костэкел В.А., члена редколлегии сборника (Румыния). I шт. (Cărți poștale de la V.A. Costăchel, membru al Colegiului de redacție al colecției de documente (România). 1 unitate).

24. Фотокопии текстов-оригиналов грамот, т. I., 93 с. (Fotocopii ale textelor originale ale gramotelor, vol. I., 93 p.).

25. Фотокопии текстов-оригиналов грамот, т. II., 49 с. (Fotocopii ale textelor originale ale gramotelor, vol. II., 49 p.).

26. Фотокопии текстов-оригиналов грамоте с переводом на русский язык, т. III. Автограф, 12 с. (Fotocopii ale textelor originale ale gramotelor cu traducere în limba rusă, vol. III. Autograf, 12 p.).

27. Фотокопии текстов-оригиналов грамот, т.т. I-III, 23 с. (Fotocopii ale textelor originale ale gramotelor, vol. I-III, 23 p.).

28. Фотографии (репродукции) митрополита Дософтея и Б.П. Хаждау, 2 с. (Fotografii (reproduceri) de mitropolitului Dosoftei și B.P. Hasdeu, 2 p.).

II.3. Materiale biobibliografice

1. Отзывы на диссертацию Руссева Е.М. на его статью. Машинопись, 1945–1952, 33 с. (Recenzii ale tezei de doctorat a lui E.M. Russev și ale articolului său. Dactilografiat, 1945–1952, 33 p.).

2. Газета «Советская Молдавия» со статьей И. Шведова, „История одной диссертации" (О диссертации Е.М. Руссева «Летопись Григория Уреке памятник феодальной идеологии Молдавии XVII в.») и ответ на нее Е.М. Руссева. Авторизованная машинопись, 1952, 18 с. (Ziarul „Moldova Sovietică" cu articolul lui I. Șvedov, „Istoria unei teze de doctorat" (Despre disertația lui E.M. Russev „Cronica lui Grigori Ureche – monument al ideologiei feudale a Moldovei în secolul al XVII-lea") și răspunsul lui E.M. Russev. Dactilograf autorizat, 1952, 18 p.).

3. Письмо-жалоба в Президиум Верховного Совета СССР, ответ на статью И. Шведова «История одной диссертации» в газете «Советская Молдавия» (27 сент. 1952 г.) и сопроводительное письмо Совета Филиалов АН СССР с переадресовкой материала зам. председателя Президиума. МФ АН СССР. Авторизованная машинопись, 1953, 10 с. (Reclamație către Prezidiul Sovietului Suprem al URSS, răspuns la articolul lui I. Șvedov „Istoria unei teze de doctorat" din ziarul „Moldova Sovietică" (27 septembrie 1952) și scrisoare de

însoțire din partea Sovietului Filialelor Academiei de Științe a URSS cu redirecționarea materialului către vicepreședintele Prezidiului. Filialiala Moldovenească a Academia de Științe a URSS. Dactilografiere autorizată, 1953, 10 p.).

4. Библиография трудов, опубликованная в журнале «Лимба ши литература молдовеняскэ». Оттиск, 1975, 10 с. (Bibliografia lucrărilor publicate în revista „Limba și literatura moldovenească". Retipărire, 1975, 10 p.).

Considerații finale. Cercetarea fondului personal al membrului corespondent Eugeniu M. Russev (F. 36) relevă existența unui număr însemnat de dosare. Materialele expuse în unitățile arhivistice relevă aspecte din biografia privată și din activitatea științifică a cercetătorului Eugeniu Russev. Se fac referiri la documente personale, lucrări științifice, dar și colecția de lucrări adunată de la colegii săi de breaslă. Materialul analizat ne permite să constatăm un fond personal relativ valorificat, care a început a fi adunat, dar nu și completat. Nu sunt materiale deteriorate sau care să necesite copiere sau restaurare. Fondul trebuie completat cu documente care reflectă activitățile științifice, organizaționale și sociale ale lui E. Russev, precum și materiale biografice.

E. Russev și A. Lazarev, în discuții.
Fondul fotografic al AȘCAȘM.

Note și referințe bibliografice:

1. Arhiva Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei (Infra: AȘCAȘM), F. 1, inv. 3, d. 7068.
2. AȘCAȘM, F. 36, inv. 1.
3. Dragnev, Demir; Manolache, Constantin, Xenofontov Ion Valer, *Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021)*. Chișinău, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan", 2021.
4. AȘCAȘM, F. 1, inv. 3, d. 7068.
5. Dragnev, Demir; Xenofontov, Ion. *Eugen Russev, omul și savantul în contextul epocii sale (100 de ani de la naștere)*. În: „Revista de Istorie a Moldovei", nr. 4 (104), 2015, p. 5-11.
6. Воронин, П.В.; Петрик, П.П.; Киктенко, В.К.; Корлэтеану, Н.Г. și alții. Евгений Михайлович Руссев. În: „Revista Literatura și Arta", nr. 21 (1921), 20 mai 1982, p. 3.
7. Ciocanu, Vasile. *Eminent cercetător al cronografiei moldovenești (80 de ani de la nașterea lui Eugeniu Russev)*. În: „Revista Moldova Literară", nr. 40, 20 decembrie, 1995, p. 3.
8. Xenofontov, Ion Valer; Malcoci, Iulia. *Eugeniu Russev (1915–1982) – istoric între filologi, filolog între istorici.* În: „Sesiunea științifică a departamentului Istoria românilor, universală și arheologie: In memoriam Ion Niculiță", 27 mai 2022, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, Ediția VIII, p. 69-70.

*Articolul este elaborat în cadrul proiectelor/programelor instituționale, 010201 „BASADAT – Cercetări științifice interdisciplinare în vederea elaborării enciclopediei cronologice „Basarabia în date: 1812–1918", Biblioteca Științific[(Institut) „Andrei Lupan" a USM și 010402 „CPCSRP – Cultură și politică în contextul schimbărilor regimurilor politice: de la Basarabia românească la Republica Moldova", Institutul de Istorie a USM.

Citation: Prisac, L.; Xenofontov, I.V.; Salagor, I. The Personal Archival Fonds of Corresponding Member Eugeniu Russev (1915–1982). Dialogica. Cultural Studies and Literature Scientific Journal, 2026, nr. 2, p. 118-126. https://doi.org/10.59295/DIA.2026.2.12

Publisher's Note: Dialogica stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).